N°. 28. Donderdag 25 September 1902. 2de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3 00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels .	- 0.09
» » » 1000 » .	- 0.08
» » » 3000 » .	- 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ....
wonende te .... *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van*
f ....
.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javaan.

Rest in kas op 19 Sept. j.l.	f 345.63
Ontvangen van Mej. S. V. uit Utrecht .	- 2.50
Rest in kas	f 348.13

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's Gravenhage:

Dinsdag 23 September werd onze Tentoonstelling van Oost- en West-Indisch vlechtwerk in de Gothische zaal te 's-Gravenhage bezocht door zestien leerlingen van de Industrieschool voor meisjes onder geleide van twee onderwijzeressen. Door de presidente en mej. Loebèr werden zij rondgeleid en op de bijzonderheden van den tentoongestelden arbeid opmerkzaam gemaakt.

Wij maken hiervan melding om er andere scholen en Vereenigingen op te wijzen, dat bij *collectieve* bezoeken, ook op andere dagen dan Zondag, slechts 10 cents entrée per persoon wordt betaald. In den regel is een der Commissieleden aanwezig om toelichtingen te geven, doch wil men zeker zijn, dat alles goed uitgelegd wordt, dan is het doelmatig om minstens één dag vooraf van het bezoek kennis te geven.

De tentoonstelling wordt onherroepelijk **op 15 October a. s. des n. m. ten 4½ ure gesloten!**

De nieuwe Minister van Koloniën.

Onder het afdrukken van ons blad krijgen wij het bericht, dat het lid van de Tweede Kamer voor Gouda, de heer **H. W. F. Idenburg**, kapitein van den Generalen staf van het Oost-Indische leger op non-activiteit, benoemd is tot Minister van Koloniën.

Onder de vele oplossingen, van het, door het overlijden van Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck onstane vraagstuk, die de ronde deden, is dit naar onze meening zeker niet de slechtste.

Men heeft de bedenking gemaakt dat de benoemde nog jong is en dat ze eene minder juiste verhouding zou in 't leven roepen tusschen den Gouverneur-Generaal, oud-Generaal-Majoor van het Nederlandsche leger, en den oud-Kapitein der O.-Indische Genie, die als kapitein van den generalen staf, het laatst de betrekking bekleedde van Chef van het Kabinet van den Legercommandant. Wij vinden het echter volstrekt geen bezwaar dat een man, die ruim 21 jaren lang officier is, welke jaren hij grootendeels in Oost-Indischen dienst doorbracht, Minister wordt en nog veel minder voelen wij iets voor de tweede bedenking, ten minste niet uit een hiërarchisch oogpunt.

Een andere vraag is het of de oud-genie officier Minister, naast den Gouverneur-Generaal, oud-genie-officier, geen gevaar zal kunnen opleveren voor het te zeer overhellen der schaal naar de kant van de militaire belangen, bij het besturen van Oost-Indië.

Wij zijn daarvoor echter niet bevreesd. In Indië komt de genie-officier voldoende in aanraking met alle takken van bestuur en ook met de particuliere nijverheid en werkkracht om, wanneer hij daarin belang stelt, land en volk te leeren kennen. Het kamerlid Idenburg gaf daarvan trouwens meermalen het bewijs.

Koninklijk Bezoek

Vrijdag namiddag, den 19 September, kwam geheel onverwacht het bericht, dat Hare Majesteit de Koningin, nog dienzelfden dag de tentoonstelling van Oost- en West-Indisch vlechtwerk zou bezoeken.

Het dagelijksch bestuur der afdeeling 's Gravenhage, van welke de tentoonstelling uitgaat, was om kwart vóór drie ure bij elkander om de Koninklijke bezoekster te ontvangen. Ook eenige leden van de 5e commissie waren aanwezig en daaronder de eerevoorzitter, de oud-Gouverneur-Generaal van Ned-Indië mr. J. W. van Lansberge.

Hare Majesteit had tot gevolg de Grootmeesteres, Mevrouw de Barones van Hardenbroek van 's Heeraartsberg en Bergambacht, Hare Hofdame freule A. J. Juckema van Burmania barones Rengers, G. Ch. baron Snouckaert van Schouburg, thesaurier van het Koninklijke Huis, en de Adjudant, luit. ter zee 1e klasse Jhr. F. M. J. van Geen.

Met de grootst mogelijke belangstelling werd gedurende meer dan drie kwartier de vlechtarbeid der Inlanders van Oost en West-Indië door de Koningin bekeken, zooals duidelijk bleek uit de vragen en opmerkingen, die H. M. gedurig tot de presidente richtte.

Vóór het weggaan sprak de Hooge Bezoekster met den vriendelijken eenvoud, die Haar de sympathie doet verwerven van ieder, die met Haar in aanraking komt, een kort woord tot ieder der aanwezige bestuurs- en commissieleden en gaf herhaaldelijk te kennen, dat Zij ten zeerste ingenomen was met hetgeen Zij gezien had en met het streven van «Oost en West», om de Indische Kunstnijverheid bekend te maken en te bevorderen, voornamelijk ten bate der Inlanders van onzen Archipel.

Bij het afscheid wenschte de Koningin dan ook, nadat den heer van Lansberge den dank der Vereeniging had uitgesproken, aan het bestuur succes met dit pogen en aan de Tentoonstelling een druk bezoek toe!

Met groote vreugde zal zeker ook in Indië worden vernomen, hoe de dáár evenzeer geliefde Vorstin meer dan belangstellend, met nauwgezetheid zelfs, den arbeid der Indische vlechtsters heeft bezichtigd en bewonderd.

WEEKOVERZICHT.

Wij hoorden in deze week den minister van Financiën in de traditioneele millioenen-rede. Over het algemeen was de toon niet zeer pessimistisch en dat was dan ook wel in zooverre gerechtvaardigd, als de inkomsten niet al te ver bleven beneden de som van de uitgaven. Misschien zou de toon anders zijn geweest bij een man, die den nadruk zou willen leggen op de sommen, die *niet* worden uitgegeven voor dingen, die wij eigenlijk lang geleden al hadden moeten hebben. Maar onze minister van Financiën ziet dat een weinig anders in en wij zijn gewoon om in dit overzicht onze persoonlijke meening over zulke dingen vóór ons te houden, zoodat wij het bij 't vermelden van het aspect der begrooting kunnen laten. 't Is misschien voor 't laatst gedurende eenige jaren, dat wij het zeggen kunnen, want, terwijl de directe belastingen niet zullen worden verhoogd en de staatsloterij haar eindcijfer niet meer in de wet op de middelen zal zien prijken, moeten wij voor een belangrijk bedrag te kort komen, wanneer althans het uitstel van de herziening der douanetarieven voorloopig afstel moest beduiden. Ten aanzien van de Indische geldmiddelen konden wij nog, 't zij gezegd met eenige verrassing, het onverbeterlijke optimisme van het Handelsblad genieten, dat in staat bleek uit te rekenen, dat Indië 76 millioen gulden te veel heeft, en al bezig is geweest om daarvoor een geschikte bestemming te zoeken. Is het wonder, dat de gewone Nederlandsche burger aan de Indische toestanden in 't geheel geen touw meer weet vast te knoopen?

De nieuwe Gouverneur van Suriname, de heer Lely, is het zeegat uitgegaan Hij had op het laatste moment afscheid te nemen van een geheel schip vol vrienden. Dat is niet te verwonderen, want de nieuwe dignitaris was een zeer geliefd man, die in geen enkelen kring kon verschijnen zonder de menschen direct in te pakken. Het vertrek droeg een zeer opgewekt karakter, het vroolijk gelaat van den heer Lely paste volkomen bij de lustige tonen van de muziekkorpsen, die hem uitgeleide deden. Moge dit alles een goed voorteeken zijn, ook voor Suriname.

Het overlijden van de Koningin van Belgie heeft natuurlijk nagenoeg geen politieke beteekenis. Het feit zelve deed echter weer eens de aandacht vallen op de jammerlijke huiselijke omstandigheden van den Koning der Belgen, wiens biografie al zeer kort zou kunnen zijn, wanneer alle majesteitschennis er uit geschrapt moest worden. Het verdient opmerking, dat bij het incident, dat tusschen den Koning en de Prinses Stéphanie plaats had, het volk beslist partij bleef kiezen tegen den Koning. Zooals men weet, is de vermoedelijke Troonopvolger nog maar een klein kind, waarvoor natuurlijk alleen staatkundig-royalistische gevoelens kunnen bestaan. In die omstandigheden is iedere knak, die het kwijnend aanzien van het Belgisch Koningshuis krijgt, voor den toekomst wellicht niet zonder ernstige gevolgen.

De Russen gaan ongestoord voort met hunne verreikende Oostersche plannen. In de eerste plaats verdient vermelding het gerucht, dat de aanleg van een Perzisch spoorwegstelsel definitief onder Russische contrôle zou zijn gekomen Het gewicht van zulk een diplomatieke overwinning der Russen kan men moeielijk overschatten, want al het streven van de laatste jaren was juist op die spoorwegen gericht. Wanneer men Rusland met een opgesloten beer wil vergelijken, dan speelt Perzië daarbij de gewichtige, maar weinig benijdenswaardige, rol van deur, waar de beer doorheen breken moet. Steun ondervindt het land natuurlijk van Engeland, dat met alle macht Rusland van de kusten van den Indischen Oceaan wil houden. Vooral in de hofkringen van Perzië hebben de Engelschen zeer veel vrienden weten te maken en ongetwijfeld ook talrijke handlangers weten te koopen. Ook heeft men kunnen opmerken, dat de Perzen in den laatsten tijd opvallend veel faciliteiten hebben verleend voor bewegingen van Engelsche oorlogschepen in de Perzische golf. Zoodat men zich nog wel eens tweemaal zal mogen bedenken, vóórdat men te veel geloof slaat aan het gerucht omtrent de spoorwegen.

Voorts hebben de Russen een belangrijke concessie van de Turken weten los te krijgen. Het is hun vergund, om vier torpedobooten door de anders voor oorlogschepen hermetisch gesloten Dardadellen te laten varen. Hoewel uitdrukkelijk is gezegd, dat het geen precedent was, zal het toch wel als zoodanig worden opgevat, zelfs al is het *Turksch sophisme*, dat door het varen van de torpedobooten onder de handelsvlag het blijvend verbod door Rusland weder uitdrukkelijk is erkend, niet geheel van waarheid ontbloot.

Niet weinig opzien werd er verwekt door de bezetting van Kelantan door de Engelschen. Eerst werd het van Engelsche zijde nog tegengesproken, maar men kan het er voor houden, dat alles wat de Fransche couranten er over hebben medegedeeld, in hoofdzaak geheel juist is. De bezetting van de hoofdstad door Britsch-Indische troepen is trouwens volstrekt niet ontkend. Hiermede is waarschijnlijk een reeks van overweldigingen in Achter-Indië aangevangen. Daar zitten nu Engeland en Frankrijk als mededingers, ieder met een wederzijdschen „invloed sfeer". Tot dusverre onthield men zich wederkeerig om van dien sfeer stukken te gaan inslikken, maar nu Engeland het voorbeeld heeft gegeven, mag men verwachten, dat de Franschen niet zullen achterblijven en hun portie in veiligheid zullen brengen, voordat de Engelschen op al te bedenkelijk korten afstand van den Franschen sfeer zijn gekomen, en de mogelijkheid van „vergissingen" is geopend.

Oost-Indische berichten.

Iemand uit Djokja schreef dd. 10 Augustus aan *De Locomotief*: „Wij snakken naar een regenbuitje; in meer dan 2 maanden is geen droppel regen gevallen." Geheel anders dus dan hier in den Haag, waar Augustus ons haast dag en dag regen en morsige straten bracht.

Uit de veelvuldige berichten omtrent **branden** in de Indische dagbladen van den laatsten tijd, moeten wij opmaken, dat die **langdurige droogte** in Indië algemeen is geweest. Gewaagden wij in één onzer vorige nummers reeds van een grooten brand op *Kramat* (Batavia), waarbij voor pl. m. een halve ton gouds verloren ging (een zeer groot bedrag voor het arme Indië), den 15den Augustus brak er brand uit in het magazijn van ijzerwaren, enz. van den heer *Noll* in de Chineesche Voorstraat te *Soerabaia*, bij welke ge-

FEUILLETON.

Internationaal Congres voor de Bijenteelt te 's Hertogenbosch.

Rapport over de Bijenteelt in Nederlandsch Oost- en West-Indië.

(Vervolg en slot).

Uit de archiefstukken van het Ministerie van Koloniën, blijkt over die reis (van den heer *Rijkens*) en den gang der proefneming niets, maar uit de *„Verslagen omtrent den staat van 's lands Plantentuin"* over de jaren 1877 en 1878 valt op te merken, dat door den heer *Rijkens* aan den overtocht der bijen veel zorg werd besteed en dat ook verder alles door hem werd gedaan, wat mogelijk was, om de proef te doen slagen.

Uit Nederland meegenomen werden: 10 kasten met de Italiaansche, 2 met de Cyprische en 2 met de Krainersoort. Van de eersten waren er acht afkomstig van den heer *Dathe* uit Eystrup in Hannover en 2 van *Dr. Dzierzon* te Carlsmarkt in Silezië. De Krainer bijen waren uit Kraine, de Cyprische uit Silezië.

Voor het transport gebruikte men de *Dalesche Zwillingsstöcke.*

De 14 kasten werden geplaatst in eene hut van 8 kub. M. inhoud. Den 25sten October 1877 begon de reis. Reeds 2 November stierf een der Krainer volken. Te Port-Saïd hoopte men de bijen aan land te kunnen brengen om ze te doen uitvliegen, maar de tijd ontbrak. In de Roode Zee werd dagelijks 20 kilo ijs in de hut gebracht om de warmte te temperen, doch men verkreeg daardoor slechts een voordeelig verschil van 8—10° Fahrenheit. In de Arabische Zee was het ijs op, maar gelukkig steeg de temperatuur toen en ook verder op de reis niet hooger dan tot 80° Fahrenheit.

Den 8en December kwam de boot op de reede van Batavia. De Cyprische en Krainer bijen waren allen gestorven, slechts 6 Italiaansche volken, alle van den heer Dathe afkomstig, leefden nog. 's Avonds kwamen de bijen nog te Buitenzorg en den volgenden morgen in het nog hooger gelegen *Tjikeumeuh*, waar ze dadelijk konden uitvliegen.

Wel hadden de kasten veel geleden van de wasmot, maar anders leek alles prachtig in den beginne, toch was er reeds in Maart 1878 nog maar één volk over, de andere waren gestorven. Steeds stierf 't eerst de Koningin, óf omdat de bijen te zwak waren en haar niet voldoende voedden, óf omdat zij zelve zwak was en dus door het onregelmatig en slecht eieren leggen het volk ontmoedigde. Waarschijnlijk hadden de koninginnen op reis sterk geleden en zijn zij aan verzwakking gestorven.

Er zijn in het verslag nog wel andere details, die ik hier niet kan opnemen, omdat mijn rapport anders veel te lang zou worden. Aan hen, die er meer van willen weten, raad ik aan, de verslagen zelf ter hand te nemen.

Langzamerhand begon ook het laatste volk te kwijnen en stierf op 30 April 1878. — Eén mislukte proef is echter geen bewijs, zoo zegt de heer *Rijkens*, tegen de mogelijkheid om Europeesche bijen in Oost-Indië in te voeren en te doen tieren, vooral wanneer men, zooals hier het geval is, de redenen van het mislukken meent te kunnen toeschrijven aan onvoldoende maatregelen, door gebrek aan ondervinding bij transport genomen.

Ook de Gouverneur-Generaal deelde blijkbaar die meening, want bij brief van September 1879 werd het voorstel gedaan tot eene nieuwe uitzending.

Men zou dan echter moeten zorgen, dat er eene afzonderlijke ijsmaschine werd meegenomen, om altijd volop ijs te hebben, terwijl de wanden van de hut dubbel zouden moeten worden gemaakt, met eene laag zaagsel er tusschen. Boven de hut, waarin de bijen werden overgevoerd, zou geen of ten minste zoo min mogelijk geloop moeten zijn, terwijl bij den aankoop streng zou moeten worden gelet op het niet aanwezig zijn van wasmot.

Te Port Saïd zou men veertien dagen moeten overblijven, om de bijen weder een tijdlang te laten uitvliegen en daardoor op hun verhaal te doen komen, terwijl een bijenboer als geleider zou moeten worden meegezonden.

De onkosten voor een en ander werden begroot op f 5800.—

Nu was het echter de beurt aan het Ministerie van Koloniën om de zaak onder het loodje te leggen. Men vond f 5800 en daarbij al die noodige omslag te veel om ten beste te geven voor een proef, die men vreesde, dat toch mislukken zou, en zelfs het voorstel van een der bureaux van 't Ministerie, om dan ten minste te letten op het door Mayerhöfer aangegeven idee, om de toepassing der cultuurmethode van Dzierzon in O.-Indië te beproeven, lokte geen beslissing van den Minister uit.

In Maart 1881 kwam echter de Gouverneur-Generaal op de bijenteelt terug en deelde mêe, dat hij voor f 1000.— negen uit Cyprus aangebrachte bijenkorven van *F. Benton* had aangekocht en dat daarmêe nu in 's Rijks plantentuin te Buitenzorg eene proef zou worden genomen.

Van die proef vinden wij het resultaat beschreven in het *„Jaarverslag omtrent den staat van 's lands Plantentuin"* over 1881. Van de 9 korven, waarover de Gouv.-Gen. schrijft, waren 7 bijenvolken uit Cyprus en 2 uit Palestina. De Amerikaan *Benton*, die ze had meegebracht, kwam op Java om de *Apis dorsata* te bestudeeren, die hij naar Cyprus wilde overbrengen.

Onder zijne leiding werden de door hem aangebrachte bijen in den cultuurtuin opgesteld en de eerste 25 dagen door hem verzorgd. Bij zijn vertrek hadden 4 koninginnen eieren gelegd en waren ook de overige volkjes met de koninginnen vrij sterk. Alles ging goed tot ongeveer 3 maanden na de aankomst, toen het aantal eieren verminderde en eindelijk de werkbijen niet meer uitvlogen. In het begin van den regenmousson van 1881 was het zoover, dat ook deze tweede proef gerust als mislukt kon worden beschouwd. Er volgen nu in 't verslag beschouwingen over de oorzaken, waaraan ook dit mislukken van de tweede proef moet worden toegeschreven. De een denkt, dat de te groote hitte de oorzaak is, de andere meent, dat de vreemde aard der bloemen voor de bijen een beletsel was om vol-

legenheid de brandweer onmachtig bleek, de vlammen te blusschen. — De heer *Noll* had nog juist den tijd, zijn boeken en papieren uit de brandkast te redden; van de voor f 100.000.— verzekerde goederen in het lokaal zal wel niet veel zaaks overgebleven zijn.

En den 17den Augustus brandde *de geheele Chineesche wijk te Pontinak* af; ongeveer 600 huizen, waaronder alle winkels, werden in de asch gelegd.

*
* *

Omtrent den **gezondheidstoestand** hebben wij het volgende bijeen gesprokkeld:

Te *Loemadjang* en omstreken ongunstig; had de cholera het eerst haar intrede gedaan te *Klakah*, nu verscheen zij ook in de kota, hoewel sporadisch; ook de koortsen bleven op die plaatsen stand houden.

Te *Modjokerto* en omstreken: treurig; de cholera heerschte er weer en ditmaal met woede, want in 3 dagen tijds kwamen 57 gevallen voor, waaronder één bij een Europeaan en 43 met doodelijken afloop.

Daarbij kwamen zeer vele gevallen van mazelen.

Men verzocht telegrafisch om een dokter-djawa, doch Soerabaia kon geen enkelen geneesheer afstaan en de Directeur van Onderwijs, E, en N. was geheel en al esculaap-loos, kon dus met den besten wil niet helpen.

Om maar iets te doen, brandde men in vele huizen een soort Arabische hars, *moestakim* geheeten; de lucht daarvan zou een probaat middel tegen de cholera zijn.—

Van uit *Magelang* schreef de bekende zendeling-leeraar *Johan van der Steur* aan *De Locomotief*:

„De gezondheidstoestand alhier is zeer zeker verre van gunstig, doch er komt veel meer *malaria* dan *cholera* voor. Wel zijn er gevallen van cholera met doodelijken afloop geweest, maar lang niet zoo onrustbarend, als men meent. Er is één kampong midden in de stad, waar verleden jaar de ziekte vele offers eischte en nu weer. — Er zijn evenwel door het bestuur flinke maatregelen genomen, om uitbreiding te voorkomen."

Van den toestand te *Semarang* getuigde *De Locomotief* op 11 Augustus:

„Het zijn nu met recht gezegd ongezonde tijden. — Haast in elke kampong liggen koortslijders. — Heden zijn door het hoofd van plaatselijk bestuur ten behoeve der inlansche bevolking van de hoofdplaats Semarang aangevraagd eenige honderden flesschen Kinine-oplossing."

Onder de Europeanen te dier plaatse deden zich vier choleragevallen voor, waarvan 2 met doodelijken afloop.

Sterksprekend is het feit, dat de dokters-djawa te Semarang zich in het fietsen oefenen, om zoo spoedig mogelijk bij hun patiënten te kunnen zijn.

Indien men in aanmerking neemt, dat slechts een zéér klein deel van die patiënten bij machte is, voor de verleende geneeskundige hulp te betalen, kan men niet anders dan het streven der Semarangsche inlandsche geneesheeren loven en zich vereenigen met het door *De Locomotief* gedane voorstel, hun van Gouvernementswege een rijwiel te verstrekken, omdat hun tractement te klein is, zich zelfs een eenvoudig voertuig aan te schaffen.

*
* *

Gelijk men weet, werd eenigen tijd geleden, benoemd een **commissie voor het opmaken van een grondig rapport omtrent de oorzaken, de eerste openbaring en den tegenwoordigen omvang van den in de residentie Semarang heerschenden waters- en voedingsnood.** Die commissie hield den 6den Augustus j. l. hare eerste vergadering en zou, na zich bezig gehouden te hebben met het snuffelen in papieren en archieven op het residentie-kantoor, hoogstwaarschijnlijk den 22sten Augustus *en corps* naar de afdeeling *Grobogan* gaan, om persoonlijk een en ander na te gaan.

In *de Javabode* merkt *Walewein* op, dat de kwestie zich eigenlijk om de drie volgende punten rolt:

„*a*. Zijn de reliefworks in de geteisterde districten van de residentie Semarang op het goede oogenblik begonnen; m. a. w. heeft de resident gehandeld als een voortvarend en op de hoogte van de toestanden in zijn gewest zijnd hoofd?

b. Zijn er tijdig voorzorgen en maatregelen genomen om den hongersnood in Grobogan, Grogol en Demak te voorkomen?

c Zijn de werkzaamheden aan de reliefworks goed en oordeelkundig geregeld geworden?

Volgens de eenparige getuigenissen van hen, die het nauwkeurig weten kunnen en waaronder nu juist geen persoonlijke vrienden van den heer Sijthoff zijn, klinkt het antwoord op bovenstaande vragen beslist in het voordeel van den resident." Aldus *Walewein*.

„Op de residentie Semarang heeft den laatsten tijd ieder het oog geslagen en aan beschouwingen heeft het niet ontbroken. De te Semarang verschijnende dagbladen, uit den aard der zaak in de gelegenheid, min of meer volledig door aanschouwing op de hoogte te komen, zijn over het het geheel vertrouwbare gidsen voor de publieke opinie gebleken".

Walewein eindigt met den heer *Sijthoff* te noemen: een èn voor de hoofdplaats èn voor zijn gewest uitstekend resident.

Wij kennen nòch den heer Sijthoff nóch zijn enthousiasten verdediger; ook zijn wij niet voldoende op de hoogte, om te kunnen beoordeelen of en in hoeverre de tegenwoordige treurige toestanden in Semarang (*) aan dien hoofdambtenaar geweten moeten worden.

(*) Het voormalige gewest *Djapara*, waar een groot deel der bevolking thans eveneens ellende lijdt, werd eerst 1 Januari 1901 bij Semarang ingelijfd; van Juni 1897 tot dien datum (dus gedurende 3½ jaar) werd het bestuurd door den resident *Mesman* en den wd. resident *G. A. Hogenraad*. De treurige toestanden dáár kunnen dus zeker in geen geval aan den heer Sijthoff geweten worden.

Wèl is ons echter zéér opgevallen, dat degenen, die zich reeds sedert verscheidene maanden geheel belangeloos aan de zorg voor de armsten onder de verarmde bevolking wijden, met hen mêeleven onder één armoedig dak, met hen meeëten uit denzelfden eenvoudigen pot,.... steeds met sympathie en achting gewaagden en nog gewagen van de medewerking en den steun, ondervonden van den tegenwoordigen resident van Semarang.

En dit pleit voor den heer *Sijthoff*.

De *Ned.-Indische Vereeniging „Oost en West"* ontving van de afdeeling *Rotterdam* der Nederlandsche zustervereeniging f 1650, met de vorige zending te zamen f [illegible]650.

Ten behoeve der noodlijdende bevolking in *Semarang* zond zij:

f 1000, aan den majoor van het Heilsleger te Semarang *J. H. Glover*,

f 1000, aan den assistent-resident van *Demak* ten behoeve van mejuffrouw *Jansz*, die zich ook met liefde wijdt aan de verzorging der noodlijdenden.

Te *Batavia* behaalde het dames-comité, dat zich zooveel moeite getroostte voor de opvoering van de kinderoperette *Sneeuwkoningin*, daarmêe niet alleen een artistiek, maar ook een financieel succes: een bedrag van f 4000, kon het overmaken aan den resident van *Semarang*, met verzoek, daarvan, naar gelang der behoefte, uit te keeren aan den heer *Van Emmerik*, beheerder der *Witte-Kruis Kolonie* bij *Salatiga*, en aan mejuffrouw *Jansz* te *Pati*, die beide zelfstandig doch met volle instemming en steun van den resident, zorgen voor een groot aantal noodlijdende Javanen. De resident zond ieder hunner f 2000.

Van den heer *P. W. Jansen*, directeur der Delimaatschappij te *Amsterdam*, ontving het **Semarangsche comité voor zieke en behoeftige inlanders** het volgende telegram: *Heb voor uw doel ontvangen* f 12000.

Hierdoor had het comité, tot en met 12 Augustus, te beschikken over ruim f 24000, en het stelde zich voor, thans te beginnen aan de voorbereidende maatregelen: aanvrage van terrein, begrootingen, onderzoek bij dergelijke inrichtingen te *Djokja*, *Modjowarno*, enz.

Daar intusschen nog véél geld, vooral ook voor het onderhoud der inrichting, noodig zal zijn, doet het een **dringend beroep op alle welgezinden in Indië en Nederland voor verdere bijdragen**, thans liefst ook **jaarlijksche.**

Uit het ongelukkige *Grobogan* eindelijk eens iets opbeurends: de **steenbakkerij** neemt daar n. l. een ongekende vlucht; wel is waar daalden daardoor de prijzen van metselsteenen, doch uit het feit blijkt althans, dat er weer wat leven komt onder de zoo geteisterde bevolking.

En ter hoofdplaats Semarang zal men in de eerstvolgende jaren nog ettelijke millioenen metselsteenen kunnen gebruiken, want niettegenstaande er voortdurend nieuwe huizen worden gebouwd, blijven de huurprijzen hoog.

* *
*

Eigenaardig is ook, dat de **handel in Copra** zich te Semarang en in den omtrek zeer uitbreidt; overal zenden Chineesche opkoopers hun satellieten heen voor den opkoop van klappers. Volgens *de Locomotief* is dat artikel dan ook hoog in prijs gestegen: f 5.— à f 7.— de 100 stuks. Van zulke prijzen werd vroeger nooit gehoord.

* *
*

Volgens de *Soerabaia-Courant* moet de assistent-resident van **Lamongan** den **toestand** in zijn afdeeling, in een officieel rapport, **onhoudbaar** genoemd hebben: het drinkwater was er schaarsch, bij het boren van artesische putten had men geen succes, de voorraad voedsel was zeer gering, de rijst nagenoeg op en van de 2de gewassen bleef slechts zeer weinig over.

De bevolking moest palen ver gaan, om werk te zoeken en slaagde daar dan nog slechts zelden in.

De assistent-resident stelde voor, ondersteuningswerken in betaalden dienst te laten uitvoeren.

Eenigen tijd geleden deelden wij reeds meê, dat in dit jaar de *geheele rijstaanplant* dier ongelukkige afdeeling mislukte.

* *
*

De troebelen in Siam nemen een hoe langer hoe ernstiger karakter aan. Niet alleen in het Noorden, ook in *Monthon Tawan Ok*, het hart der rijstverbouwende districten, moet, volgens de *Straits Times*, een opstand zijn uitgebroken. „Er zijn maar weinig bijzonderheden, maar men moet aannemen, dat de troepen, afgezonden om den opstand te bedwingen, driemaal werden teruggeslagen. De opstandelingen zijn goed gewapend en beweren, dat zij de landbouwers en Chineezen geheel naar hun hand kunnen zetten, maar met voordacht sparen"

„Men wil", zoo vervolgde de *Straits Times*, dat deze opstand is aangestookt door de oostelijke naburen van *Siam* (de Franschen dus). Juiste berichten zijn nog niet ontvangen, maar volgens telegrammen uit Bangkok zijn alle landbouwers van de in opstand gekomen districten voor den krijgdienst opgeroepen. *De veldarbeid staat stil, men is reeds zes weken te laat met den rijstaanplant wegens het uitblijven der regens. En neemt de opstand grooter afmetingen aan, dan kan niemand zeggen, hoe het met den rijstbouw zal gaan.* Intusschen is de handel tusschen Siam en Singapore zeer ongedurig, in afwachting van juiste berichten."

Op de volksvoeding op Java zou een opstand in het hart van Siam's rijstverbouwende districten van noodlottigen invloed kunnen zijn.

Met graagte wijzen wij op een enkel lichtend punt aan Java's donkeren hemel, n. l. het bericht door de *Java-bode* uit *Bandoeng* ontvangen, dat **de paardenfokkerij in de Preanger een goede toekomst tegemoet gaat.**

Voor het uitloven van prijzen, enz. op de in die residentie te houden paardententoonstellingen heeft het Gouvernement f 10.000 toegestaan, waarvan alleen op de beide laatste, te *Soemedang* en *Tjisondari* respectievelijk f 700 en f 1000 werden uitgereikt. Hier werden schitterende resultaten bereikt; op de eerste waren 300 en op de laatste 500 merries en veulens bijeengebracht. Het vrouwelijk fokmateriaal mocht superieur genoemd worden, wat, met de prachtige dekhengsten, in *Soemedang* gestationneerd, zeker een schoone toekomst belooft. De handel in paarden onder de inlanders neemt thans zulke groote afmetingen aan, dat bijna alle vierjarige veulens reeds zijn overgegaan in andere handen en alzoo naar andere streken zijn uitgevoerd. Algemeen hoorde men tijdens de beide laatste tentoonstellingen van inlandsche zijde de bewering uiten, dat de paardenfokkerij, als middel van volkswelvaart, op dit oogenblik zeer hoog staat.

***

Volgens het *Bat. Nbld.* heeft de Regeering den ambtenaar voor Chineezen zaken *B. Hoetink*, opgedragen, een dienstreis te ondernemen naar **Bangka**, teneinde een **plaatselijk onderzoek** in te stellen en verslag uit te brengen omtrent den algemeenen stand van zaken bij de **tinontginning** voorzoover 't het **werkvolk** betreft. Volgens sommige bladen zou de behandeling der koelies daar n.l. veel te wenschen overlaten en indien dit juist is, zal dit het Gouvernement alles behalve tot eer strekken.

* *
*

Een nieuwe militaire expeditie, en wel naar het rijkje **Sigi**, op Celebes, aan de Zuid-grens der residentie *Menado*, een der z.g. bondgenootschappelijke staatjes, die voor de leus contracten met ons hebben aangegaan, slavernij en zeeroof quasi moeten tegengaan, maar eigenlijk precies doen wat zij willen, en in hunne binnenlandsche aangelegenheden door ons, met die slavernijbeperking, geheel zijn vrijgelaten.

Sigi, waarvan op het oogenblik *Daeng Mangiri* vorst is, ligt in dat gedeelte van Noord-Celebes, dat *Kajeli* wordt genoemd en waar men bovendien de volgende staatjes aantreft:

Palos (het voornaamste zeestaatje, waar wij dan ook een posthouder hebben);

Towaëli,

Belomaroe

en *Kotta Rindaoe*.

Midden in *Kajeli* ligt het *Latimodjong-* of *Alfoersche* gebergte.

De bekende Zwitsersche ontdekkingsreizigers, de gebroeders *Sarasin*, wilden in Juli j.l. van *Palos*, aan de diepe baai van dien naam, Zuid-Oostelijk door *Kajeli* trekken, om uit te komen te *Paloppo* aan de golf van *Boni*, een tocht dus van de West- naar de Zuid-Oostkust van Celebes. Het Alfoersche gebergte moest daartoe door hen Oostelijk worden omgetrokken en alzoo de weg genomen over *Sigi*, vormende het begin van, dan wel onmiddellijk grenzende aan, het gebied der *Toradja's*, de nog grootendeels heidensche en woeste volksstam, volgens sommigen het oorspronkelijke ras van Celebes.

Die *Toradja's* nu zijn zeer ongastvrij voor vreemdelingen, en willen met hen liefst niet in aanraking komen, wat wij zeer verklaarbaar vinden.

De onderzoekingsreizigers konden dan ook al heel gauw niet verder. Nu blijkt het *waarom* uit de Indische bladen niet heel duidelijk; de vorst van *Sigi* kan hen, zoo niet bepaald aangehouden, dan toch gewaarschuwd hebben, om toch vooral niet door het gebied der *Toradja's* te trekken; ook kunnen zij (zooals een telegram aan de *Locomotief* beweert) op dat gebied zelve *door het volk* zijn tegengehouden.

Hoe het zij, de Regeering achtte een expeditie noodig. Den 13den Augustus vertrok de Gouverneur van Celebes zelf per pantserdekschip *Utrecht*, met een compagnie onder commando van kapitein *Engelen*, van *Makassar* naar *Palos*. De overige officieren waren de luitenants *Cassa*, *Brans* en *Bach* en de officier van gezondheid *Dr. Noordhoek Hegt*. De „resident voor de inlandsche zaken" *Brugman* was reeds den dag te voren, per gouv. stoomer *de Zwaan*, naar *Palos* gestoomd.

Het plan was, door een landingsdivisie van de *Utrecht* de kustplaats *Palos* te doen bezetten en de compagnie infanterie te doen oprukken naar *Bora*, de hoofdplaats van *Sigi*.

De *Locomotief*, waaraan wij deze gegevens ontleenen, merkt op, dat *Sigi* reeds vrij diep in het binnenland ligt en vreest, dat het heel wat voeten in de aarde zal hebben, om de troepen op zoo'n langen tocht van het noodige te voorzien, zieken te behandelen en te evacueeren, **alles met slechts een honderd man.**

***

Ook op **Bali** schijnt iets niet in den haak te zijn. Volgens de Indische bladen zou de Java-marine-divisie in last hebben, vermoedelijk in deze maand, vergezeld van eenige onzer torpedo-booten, een tocht daarheen te ondernemen. De *Java-bode* denkt dat ditmaal de *dewa-agoeng* van het op dat eiland gelegen rijkje *Kloengkoeng* tot rede gebracht zal moeten worden en dat wij daarbij van de landzijde gesteund zullen worden door de andere vorsten op *Bali*, die tot nog toe onder de suprematie van den dewa-agoeng van Kloengkoeng staan, doch het verlangen moeten hebben uitgesproken, in een andere verhouding te komen tot het Gouvernement en zich van Kloengkoeng geheel los te maken.

Djambi. — De resident van Palembang telegrafeerde 20 Augustus aan de regeering het volgende:

Daloe Setia Radja, hoofd van *Rantau Harau* (*Boven-Tabir*) maakte 10 dezer zijn opwachting bij den fungeerenden civielen gezaghebber te *Rantau Pandjang*. Genoemd hoofd was vergezeld van de batins der federatie *Batin V* (aan de *Tabir*), die allen hun onderwerping aanboden, welke op de gewone voorwaarden werd aangenomen. Naar aanleiding daarvan werd de troepenmacht te *Rantau Pandjang* op honderd bajonetten teruggebracht.

* *
*

Uit **Merauke** nog al **gunstige berichten**.

Op 16 Juni had een tocht plaats naar de strand kampongs op den rechter-rivier-oever en nà dien kwam er een zeer gunstige verbetering in de verhouding tot de bevolking: bijna dagelijks kwam men met haar in aanraking.

„Nog in de laatste dagen van Juni", — aldus de correspondent der *Locomotief*, — „toen de *Graaf van Bijland* hier voor anker lag, ging de heer *De Jong*, gezaghebber van den Gouvts-stoomer *Van Doorn* dagelijks met zijn stoomsloep op den rechteroever aan wal. Hij was dan vergezeld van enkele personen, o. a. den Kapitein der Genie *Clignett*, *Mr. Pim*, eigenaar van de Engelsche schoener *Wap*; behalve dat men vruchten, als pisangs en klappers tegen ruilmiddelen kocht, nam men deze gelegenheid tevens te baat, om wat van de taal der inboorlingen te leeren; met gebaren vroeg men hun woorden, die verschillende voorwerpen uitdrukken of bewegingen aangeven, deze werden dan nauwkeurig in een boekje opgeschreven, en den volgenden dag in toepassing gebracht; zoodoende heeft men reeds een heel woordenlijstje samengesteld, dat nu en dan vergeleken wordt met dat in het bezit van den assistent-resident; het blijkt nu, dat dit wel degelijk de taal betreft, die hier gesproken wordt. Vooral de heer *De Jong* is onvermoeid in zijn pogingen om *haja haja* (vriend) te worden, en aan hem is het ook te danken, dat, door zijn aansporingen tot geduld en tot wachten, de aanraking met de bevolking op 16 Juni verkregen werd.

Den 4en Juli is de „Van Doorn" met aan boord: de assist.-resident, de kapitein Meulemans en 1e luit. Bakker en een detachement van plm. 40 man de Merauke-rivier opgestoomd, omgeveer 25 mijlen ver, tot bij kampong Tajan (?); men is enkele malen met de stoomsloep aan wal en in aanraking met de bevolking geweest; zij gaf twee gidsen aan de patrouille, die verder landinwaarts inging, en toen deze zich in tweeën splitste, ging met elk gedeelde één gids mede; één is zelfs met de patrouille aan boord teruggekeerd.

Dit alles is een bewijs, dat de bevolking vertrouwen in ons begint te stellen en begrijpt, dat wij hier met goede bedoelingen zijn. De angst voor onze geweren zal haar wel bij blijven, want bij elke gelegenheid maken de Tugeries ons hun vrees daarvoor duidelijk, zoodat wij wel mogen aannemen, dat het afslaan van hun nachtelijken overval in Maart hun groote verliezen heeft toegebracht.

Den 6en Juli in den namiddag is de „Van Doorn" teruggekeerd.

De bezochte streken vertoonen niet veel veschil met die aan het strand gelegen, de kampongs echter zien er armoediger uit; er is een groote rijkdom aan klappers, ook ziet men *pisang* en enkele *papaja's* Door dezen tocht is bewezen, dat de rivier nog ver land-inwaarts voor schepen van eenige grootte bevaarbaar is, een voordeel, dat de rivieren op Java, en ook elders missen. Het plan bestaat om binnenkort met dien stoomer zoover mogelijk de rivier op te gaan, en daarna den tocht met de stoomsloep voort te zetten.

De handel met ruilmiddelen neemt voortdurend toe; bijna dagelijks brengen de patrouilles klappers mede, die van de bevolking worden gekocht. Deze vertoont zich thans in de onmiddelijke nabijheid van het kampement en van het civiel établissement; dichtbij dit laatste is even buiten de draadversperring een pasarloods gebouwd; het doel is daar langzamerhand een kleine pasar te doen ontstaan, waar de bevolking de producten van den bodem kan inruilen. Men is nu op den goeden weg en 't is te hopen, dat zoowel onzerzijds als bij haar geen fout wordt begaan, die de behaalde voordeelen doet teloor gaan."

Den gezondheidstoestand noemt de correspondent bevredigend; het aantal lijders bedroeg (tot 25 Juli) gemiddeld 15 tot 18; eenige lijders aan beri-beri waren reeds hersteld, waarschijnlijk een gevolg van het gebruik van *katjang idjo*, dat op ruime schaal werd verstrekt onder de leiding van den speciaal daarvoor uitgezonden officier van gezondheid *Dr. Roelfsema*. Eenige militairen, die een tijdlang dikke beenen hadden, doch dienst bleven doen, verklaarden, na het gebruik van *katjang idjo* beter te zijn geworden.

Regen viel er ook in Juli weinig; de temperatuur, behoudens haar groote verschillen overdag en 's nachts, bleef vrijwel gelijkmatig.

Volgens schrijver ontziet de Regeering kosten noch moeite, om deze vestiging te doen slagen.

doende voedsel tot zich te nemen. Hoe dit ook zij, deze tweede mislukking nam alle reden weg, om het op nieuw te beproeven.

Ook met de op Java inheemsche bijen, waarschijnlijk *Apis dorsata*, werden in 1877-1878 en ook in 1881 in den cultuurtuin te Tjikeumeuh proeven genomen. In 1877 vinden wij daaromtrent aangeteekend:

»Omtrent de Indische bij (*njiroean*) heeft men nog slechts weinig ondervinding opgedaan. Zij wijkt in hare gewoonten zeer van de Europeesche af; echter voelt het volk, dat thans te Tjikeumeuh aanwezig is, zich in de kast op zijn gemak. De bijen vliegen druk uit, komen steeds zwaar beladen weder terug en dragen behoorlijk honig binnen; het eierleggen gaat geregeld en onafgebroken. De bijen zijn uiterst gemakkelijk te hanteeren, steken bijna nooit en daarenboven is hun steek niet zoo pijnlijk, als die der Europeesche bij.«

En in 1881:

»Omtrent de Indische bij heeft men nu meer ondervinding opgedaan dan bij de vorige proef.

Sedert 8 maanden zijn 2 hokjes zeer sterk er mee bevolkt; zij vliegen uit en keeren beladen terug. Het eierleggen gaat geregeld en onafgebroken voort.

De honig heeft minder smaak, dan die in Europa, maar de was is van zeer goede kwaliteit.

Onlangs heeft men een der zwermen van het oudste volkje opgevangen, hetgeen niet gemakkelijk is. Wanneer de bijen in Europa zwermen afzetten, dan blijven deze meestal aan den tak van een boom in de nabijheid hangen en kunnen dan gemakkelijk geschept worden.

Bij de Indische bij daarentegen beginnen de jongere zwermen bijna altijd met in de hoogte te vliegen; eerst later zetten zij zich dan neder.«

Van af 1881 hebben wij in de verslagen van 's lands Plantentuin over proeven met Inlandsche bijen genomen niets meer kunnen vinden. Prof. Dr. Treub sedert jaren Directeur dier inrichting, die thans met verlof in Nederland is en tot wien wij ons om inlichtingen hebben gewend, antwoordde, dat, voor zooverre hij zich herinnerde, de proeven om de inheemsche bijen onder geregeld beheer te brengen, waren mislukt. Zij waren zeer onhandelbaar en openbaarden hunne bedenkingen tegen eene regelmatige cultuur door telkens op de vlucht te slaan.

Omtrent hetgeen in West-Indië voor de invoering van Europeesche bijen is geschied, heb ik in het archief van het Departement van koloniën niets gevonden. Toch zijn er gedurende de laatste jaren, zooals mij is gebleken, uit de »*Indische Mercuur*«, en ook uit de koloniale verslagen, daar proeven genomen, maar evenmin met goeden uitslag.

Door een der ambtenaren van het Ministerie werd mijne aandacht gevestigd op een boekje in 1901 uitgeven door het Departement van Landbouw voor Britsch-West-Indië, getiteld:

»*Bee-Keeping in the West-Indies*«, *by W. K. Morrisson.*

Door de hulp van onzen Consul-Generaal te Londen ben ik dit boekje, dat niet in den handel is, machtig geworden en heb ik het met de meeste belangstelling doorgelezen. In de eerste plaats is mij daaruit gebleken, dat een voordeelige bijencultuur in tropische landen zeer wel mogelijk is. In Jamaïca wordt voor een belangrijke waarde aan honig en was geoogst en op Cuba is, onder Amerikaansche leiding, de bijencultuur volkomen gelukt. Dit juist geeft aan *Morrisson* aanleiding om er ook voor de andere West-Indische eilanden veel van te verwachten.

Het vlugschrift is geheel als handleiding voor beginners ingericht; door figuren en plaatjes wordt de tekst verduidelijkt.

Er is ook een bladzijde in, gewijd aan het bewijs, dat het houden van bijen niet schadelijk, maar daarentegen hoogst voordeelig is voor hen, die er vruchtentuinen op na houden en dat dit in Amerika wordt begrepen en in praktijk gebracht. Dit trok vooral mijn aandacht, omdat ik een paar maanden geleden van een koffieplanter op Java vernam, dat hij juist met 't oog hierop met enkele andere planters te zamen het plan had gemaakt, om op nieuw eene proef met Italiaansche bijen te wagen en ze naar Java over te brengen. Ik had toen nog niet zoo veel over de quaestie gelezen als nu, maar na kennismaking met de beide mislukte officieele proeven, zou ik het hem thans afraden en dit nog te meer, omdat onder de voor bijen geschikte West-Indische bloemen, die Morrison opgeeft, ten getale van 49, de koffiebloesem niet voorkomt.

Maar al zou ik het aan die koffieplanters hebben afgeraden, die trouwens met het oog op kosten en moeielijkheden van hun plan hebben afgezien, dan ben ik daarom volstrekt niet van meening, dat men, gelet op het algemeen belang, eene zaak zou mogen laten rusten, die zoowel aan ons Oost- als aan ons West-Indië groote voordeelen zal kunnen opbrengen.

Om hiervan eenig denkbeeld te geven, haal ik een artikel aan getiteld: »*Bijencultuur in Nederlandsch en Britsch-Indië*«, dat voorkomt in het Tijdschrift der Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Nijverheid, afdeeling koloniaal Museum No. 4, van Augustus 1889.

Men leest daarin, dat in 1860 de waarde aan was, die in Ned. Oost-Indië werd ingevoerd, bedroeg f 5000. In 1862 werd dit f 28000, in 1872 reeds f 740,000 en in 1882 was het over het millioen. Die cijfers werden gegeven door den importeur, die destijds op het artikel de aandacht vestigde en ze zijn dus zeker juist. Terecht vraagt nu de schrijver van het artikel, of het niet onbegrijpelijk is, dat men in Oost-Indië, waar bijen en honiggevende bloemen bijna overal overvloedig voorkomen, niet in deze behoefte zelf kan voorzien?

Wat ik hierboven heb medegedeeld, handelt nagenoeg uitsluitend over Nederlandsche toestanden en Nederlandsche belangen, maar mijn rapport is slechts een onderdeel van het algemeene rapport over bijenteelt in tropische gewesten, dat voor det overige door den heer *de Fougères* werd opgemaakt.

E. v. Z.

West-Indische Berichten.

Curaçao In de Engelsche bladen wordt gemeld, dat de heer HENNIKER HEATON ten behoeve van een zekeren heer JOHN GODDEN, te Tunbridge Wels, een verzoekschrift heeft ingediend bij het Lagerhuis, waarin hij zich beklaagt over handelingen van het gouvernement op Curaçao. Hij had destijds grond gekocht op Aruba, waarvoor hij nog belasting betaalt. Volgens zijn beweren, zou kort daarna het gouvernement den grond (nota bene *zyn* eigendom) wederrechtelijk hebben verhuurd aan de maatschappij voor phosphaat-ontginningen. Drie en twintig jaar lang heeft de heer GODDEN getracht schadeloosstelling te verkrijgen voor de verwoesting van zijn land door de phosphaatmaatschappij, doch te vergeefs. Hij verzoekt nu aan het Lagerhuis, het ministerie van Buitenlandsche Zaken te bewegen, zich tot de Nederlandsche regeering te wenden, met het verzoek een onpartijdig onderzoek in te stellen.

(A. d. c.)

In een vergadering van de *„Vereeniging voor den Grooten Landbouw in Suriname"* werd een eigenaardig voorstel gedaan en aangenomen.

Zooals men weet is de direkteur van de plantage Mariënburg kort geleden door Britsch-Indische koelies doodgeslagen en is de zaak bij het gerecht in onderzoek. Nu werd er al vast door de vereeniging besloten, ofschoon de voorzitter er op wees, dat 't niet kon, omdat 't de schijn had, dat men de Justitie vooruit wilde loopen, — om het Bestuur te vragen bij eventueel doodvonnis de executie te doen plaats vinden op de plantage Mariënburg.

Het is voor velen dus zoo goed als zeker, dat de aangeklaagden schuldig zijn en wel „des doods schuldig". Het persoonlijk wraakgevoel kan zich soms vreemd uiten.

Een zekere „Practicus" geeft dan ook in *„De Surinamer"* naar aanleiding van dit voorstel den raad, nu de eventueele moordenaars niet maar zoo eenvoudig weg op te hangen, maar ze liever te laten vierendeelen.

„Na de 28 dooden en zooveel gewonden bij het oproer reeds gevallen", schrijft hij, zou zulk een maatregel zoowel in de kolonie als daarbuiten voorzeker een hoogst gunstigen indruk maken."

De Bintang Hindia.

Wij ontvingen het 3e proefnummer van het geïllustreerd Maleisch weekblad, **Bintang Hindia**, dat wij onder *Boekaankondiging* reeds in een onzer vorige nummers hebben besproken en met het oog op het streven der redactie, om den Inlander over onzen Archipel in goeden zin voor te lichten en op te voeden, warm hebben aanbevolen niet alleen ter lezing, maar ook in den steun van hen, die voor Indië het goede willen.

In het thans door ons ontvangen blad, komt een stuk voor, door een Maleier geschreven, en getiteld **Kunstnijverheid,** waarvan wij, om te doen zien, hoe de redactie hare taak opvat, hieronder de vertaling doen volgen:

„Bijna in alle Hollandsche en Maleische bladen lazen wij in de laatste jaren, dat het leven der Inl. bevolking van Ned. Indië hoe langer hoe moeilijker wordt. Zoowel de Regeering, als vele Hollanders, trachten dezen misstand te bestrijden. Ook in Nederland doet men moeite om de Indische bevolking met raad en daad te steunen.

In zake de hongersnood in Midden-Java hebben wij gezien, hoe de Vereeniging *„Oost en West"* pogingen heeft aangewend, om gelden voor de noodlijdenden te verzamelen. Dit streven deed ons ten zeerste verheugen, want het kon beschouwd worden als een bewijs, dat Holland Indië niet vergat. Doch de in deze pogingen waargenomen feiten doen ons denken aan een hemel vol zonlicht, eensklaps verduisterd door sombere wolken; want zoo was het met onze vreugde, toen wij zagen, hoe gering de belangetelling in Nederland voor ons volk was. En te meer grieft het ons, als wij denken aan het feit, dat de Hollandsche driekleur sedert 300 jaren in Indië wappert.

Nog treuriger vinden wij het bovendien, wanneer wij het verkregen resulaat van de pogingen in Holland in zake de hongersnood vergelijken met dat van Frankrijk betreffende de ramp op Martinique.

Maar „brisons la-desus". Het is beter, hierover niet verder uit te weiden, doch laat ons liever de oorzaak van dit treurig resultaat trachten uit te vinden.

Het Hollandsche spreekwoord zegt: „Onbekend maakt onbemind."

Dit spreekwoord is hier volkomen van toepassing.

Het Nederlandsche volk kent de toestanden van ons land niet, het kent ons karakter nog niet half. Onze zeden en gewoonten, onze gevoelens en gedachten zijn hun nog tamelijk vreemd. De driehonderdjarige samenleving der Hollanders met ons in Indië schijnt nog niet in staat te zijn geweest ons land in genegenheid nader tot Nederland te brengen.

Dit is een zeer treurig en bedroevend feit.

Maar laten wij ons in deze zaak troosten, door te erkennen, dat ook wij hebben bijdragen tot het ontstaan dier treurige toestanden. Verwijten en beschuldigingen passen ons niet, temeer daar deze toch geen verbeteringen kunnen teweegbrengen.

Driehonderd jaren hebben de Hollanders in Indië geregeerd; 300 jaren hebben zij getracht ons volk te leeren verstaan, op de hoogte te komen van onze toestanden en te gissen naar onze gevoelens en gedachten . . . . 300 jaren hebben zij hiernaar gestreeft, maar hun doel hebben zij nog lang niet bereikt.

Bestaat er dan van onzen kant geen reden, waardoor dit streven nog geen vrucht heeft afgeworpen?

Ons spreekwoord zegt immers:

„Met één hand kan men geen handgeklap maken."

Onze fout is, dat wij stil zijn blijven zitten. Men vroeg ons, maar wij gaven geen antwoord. Men zocht, maar wij hielpen niet vinden.

Nu kennen wij onze fout. Daarom moeten wij deze krachten te herstellen. Nu is het onze plicht: de Hollanders in hun helpend streven te steunen.

De kwestie is: Hoe moeten wij werken?

Onze vleugels zijn nog te kort om zoo hoog te vliegen, als vele Hollanders dit wenschen.

Wij moeten daarom roeien met de riemen, die wij hebben. Of er onder de vele oorzaken van den achteruitgang van onzen volkswelvaart, ook oorzaken zijn, die wij kunnen helpen bestrijden?

Zeer zeker, bestaan er zulke.

Een der redenen is wel de moeilijkheid voor de kunstnijveren van ons volk om van hun arbeid te kunnen bestaan. Onze batikster kan in haar vak haar onderhoud niet vinden, onze goudsmid heeft geen loonenden arbeid, en onze vlechtster zou thans zeker van gebrek omkomen, als zij alleen van haar kunst moest leven.

Deze toestanden hebben wij te wijten aan de moeielijkheid om het kunstproduct naar waarde te verkoopen, daar het nog aan zoo weinigen bekend is. En al zijn er ook liefhebbers voor deze kunstproducten, zoo kunnen zij er vaak niet aankomen, daar zij den weg niet kennen om ze te bekomen. Wij weten, dat er vele Europeanen zijn, die gaarne de door onze kunstvaardige landgenooten gemaakte voorwerpen zouden willen koopen

In Mei j.l. ben ik in Berlijn en Leipzig geweest. Gedurende mijn kort verblijf in deze steden maakte ik kennis met heeren, die verzamelingen hadden van de kunstproducten van ons volk.

Eenigen onder hen bezaten een mooie collectie wapens, ook waren er die enkele Palembangsche zijden sarongs en Javaansche kainbatik hadden en mochten bogen op een stel Wajang Poerwa en Wajang Karoetjal.

Al die voorwerpen hebben zij gekocht voor prijzen, die mij, bij het vernemen daarvan, deden schrikken. Een sèwah, een soort kris, bijv. die in de Padangsche Bovenlanden hoogstens 15 Gld. kost, had mijn vriend voor 150 Mark gekocht. Zoo was het ook met vele voorworpen het geval.

De meeste aftrek in Europa vinden de kunstproducten der Japanners, Chineezen en Voor-Indiers. Dit feit moet worden toegeschreven aan de vele gelegenheden om ze te bekomen.

In Berlijn en Leipzig bevinden zich Chineesche en Japansche toko's, die volgens een der Japansche studenten zeer goed moeten gaan.

Bij mijn bezoek aan Parijs in Juli jl. trof ik bovendien nog aan een toko van Voor-Indische zaken, de zoogenaamde Toko Bombay bij ons.

Het bovenstaande doet mij de volgende vraag stellen:

Kunnen de kunstproducten van ons volk niet denzelfden weg in Europa volgen?

Deze vraag was de oorzaak van mijn bezoek bij mevrouw van Zuylen, echtgenoot van den heer van Zuylen, gepensionneerd kolonel van het Indische leger.

Mevrouw van Zuylen is de presidente van de vereeniging „Oost en West". Zij was het, die krachtig medewerkte om dit lichaam op te richten, dat zich ten doel stelt, de belangen van Indië te behartigen.

Het grootste deel van het programma van genoemde vereeniging bestaat in het streven, om Indië en zijne bevolking te helpen en daadwerkelijk te steunen.

Hetgeen „Oost en West" tot heden verricht heeft, bewijst ons, dat deze vereeniging haar programma ernstig opvat.

Hiertoe behoort o. a. het streven, om eene plaats op de Europeesche markt voor de producten van de kunstnijverheid der inlandsche bevolking te veroveren, naast die der Japanners en Chineezen. Om hiertoe te geraken zal „Oost en West" in den Haag eene gelegenheid openen, alwaar men die producten kan bezichtigen, bestudeeren en ook koopen. Later hoopt zij zoowel in Amsterdam als in andere steden van binnen- en buitenland hetzelfde te kunnen doen. Met genoegen hebben wij dan ook in de laatste jaren verschillende groeptentoonstellingen van Indische kunstnijverheidsproducten van de vereeniging „Oost en West" bezocht, eerst eene van wapensmeedkunst, toen van andere metaalbewerkingen, daarna van weefsels en batiks.

Nu dit jaar heeft zij eene tentoonstelling van Indisch vlechtwerk in den Haag geopend.

Dit streven van „Oost en Wes-" zal zeker oorzaak zijn, dat het aantal liefhebbers voor kunstproducten onzer kunstnijverheid langzamerhand toeneemt.

Op ons rust nu de plicht, dit doel te helpen bereiken. Terecht zeide mevrouw van Zuylen, dat het een plicht van de Inlandsche pers in onzen Archipel is, om de Inlandsche bevolking en in het bijzonder de Inlandsche ambtenaren aan te sporen, de vereeniging „Oost en West" in dit streven de helpende hand te bieden.

Nu zijn wij in de gelegenheid om de fout, die wij gedurende 300 jaren onwillekeurig hebben begaan, te herstellen; nu moeten wij gezamenlijk beginnen te werken..... gezamenlijk met de Hollanders.

Te Batavia zal door „Oost en West" eene permanente tentoonstelling worden opgericht, waarheen de door de Inlandsche bevolking vervaardigde voorwerpen kunnen worden opgezonden, om te worden verkocht voor den prijs, die hun toekomt.

In den Haag, Parijs en Brussel, en andere groote steden zal successievelijk een dergelijke tentoonstelling worden gehouden, totdat ons volk na verloop van tijd een gevestigde markt in Europa zal krijgen.

Daarom hoopt Mevrouw van Zuijlen, dat de ontwikkelde Inlanders, die het goede doel van „Oost en West" willen begrijpen, hunne landgenooten, die op kunstnijverheidsgebied werken, zullen aanmoedigen en beschermen.

Het beste middel om tot dit doel te geraken is, dat aan het bestuur van „Oost en West", adres: Mevrouw van Zuijlen, Heerengracht 7*a* den Haag, monsters worden toegezonden van verschillende soorten van arbeid, bijv,:

1°. kleine goud en zilverwerken, knoopen, spelden, ceintuurgespen en andere sieraden.

2°. filigraanwerken in den vorm van waardevolle voorwerpen.

3°. Weefsels en batiks in orgineele teekeningen en kleuren, stalen hiervan zijn desnoods voldoende.

4°. houtsnijwerk, fraaie voorwerpen van dagelijks gebruik.

5°. vlechtwerk.

6°. aardewerk.

7°. koperwerk.

De Vereeniging „Oost en West" vergoedt gaarne de kosten van verzending.

Alle op te zenden voorwerpen moeten orgineel zijn, oorspronkelijk, zuiver Indisch van bewerking, van kleur en van teekening.

Men zende geen producten, die den stempel van namaak dragen. Alleen echte Indische nijverheidsproducten, die met inlandsche plantenkleuren zijn geverfd, wenscht „Oost en West" te ontvangen.

In het oog der Europeanen zijn de echte Inlandsche kleuren bijzonder mooi.

Ieder voorwerp moet voorzien zijn van een etiket, waarop naam en woonplaats van den afzender staan, en tevens de prijs en den benoodigden tijd voor nabestelling.

Natuurlijk moet het altijd een mooi stuk werk zijn, dat de goedkeuring van den vervaardiger wegdraagt.

De redactie van de *Bintang Hindia* is ook bereid de voorwerpen in ontvangst te nemen, om ze aan Mevrouw van Zuylen door te zenden.

B. H. hoopt, dat ook in dit opzicht hare stem niet is, als die van een roepende in de woestijn.

Diegenen, die Mevrouw van Znylen willen helpen, toonen aan, dat zij liefde hebben voor hun land en volk.

Zij willen immers de fout, door hunne landgenooten gedurende 300 jaren begaan, herstellen.

Bovengenoemd streven kan wellicht de zinkende welvaart van ons land helpen redden.

Is het blad voor het grootste gedeelte in de Maleische taal geschreven, ook het Nederlandsch wordt niet vergeten en aan het slot schrijft *Baginda-Djamaloedin,* onderwijzer te Padang, een stuk **voor Inlanders, die de Nederlandsche taal hebben leeren lezen en verstaan,"** waarin hij er op wijst, hoe luttel nog de gelegenheid is voor den inlander om onze taal te leeren en tot voermiddel te gebruiken om meerdere kennis op te doen. Hij maant de redactie aan, om regeeringssteun te vragen, teneinde een belangrijker deel van 't blad voor 't Nederlandsch te kunnen afzonderen. De redactie heeft echter in dit opzicht hare hoop gevestigd op **„Het Algemeen Nederlandsch Verbond."**

Voor Ouders.

(*Een geldkwestie*).

Eenige weken geleden ontvingen wij van een belangstellend lezer te Arnhem een briefje, waarin onze aandacht nadrukkelijk werd gevestigd op een bericht, voorkomende in de *Java-Bode* van 26 Juni 1902. Daarin stond vermeld, „dat door de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam uitgemaakt is, dat over de gelden voor onderhoud, kleeding, onderwijs etc van kinderen uit Indië, hier te lande geen bedrijfsbelasting mag geheven worden, daar die gelden geen inkomen zijn".

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels

(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING

(Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Te Huis voor Jongelieden.

Amersfoort, Hooglandsche weg 2.

Gezonde streek. Midden van het land. Uitnemende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderijke behandeling. Billijke voorwaarden. Aanbevolen door Bar.sse M. VAN HEECKEREN VAN WALIËN te Beek bij Nijmegen en Ds. H. J. TER HAAR ROMENY, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amersfoort.

„QUISISANA".

Inrichting tot uitzending van

Vegetarische Diners.

L. H. LEBEAU—LANGENBERG,

Jacob van der Doesstraat 52.

Blikwerk en Verpakking

voor Oost- en West-Indië.

Aanleg van Gas- en Waterleiding,

Gasgloeilicht en Electric.

3 le Schuitstraat 3,

W. P. JANSSEN.

Speciaal ingericht voor Heerenkleeding naar Maat.

H. CHRISPIJN.

Marchand-Tailleur.

ELANDSTRAAT 26a, Den Haag

STEEDS VOORHANDEN

Fransche en Engelsche Stoffen.

P. G. DUNGELMANN,

Hoogstraat 34 — Telephoon n°. 94,

's-GRAVENHAGE.

Specialiteit in fijne Worst- en Vleeschwaren.

EXPORT NAAR DE INDIEN

onder garantie van goede overkomst.

Likdoorns en Eeltknobbels

kunnen **alleen** verwijderd worden door den

Likdoornpleister

van Mej. E. DE LEEUW,

Prinsestraat 42, Den Haag.

Prijs 50 ct. fr. p. post 60 ct.

Haagsch Publiciteits Bureau

Gebouw Mercurius

NOORDEINDE 33.

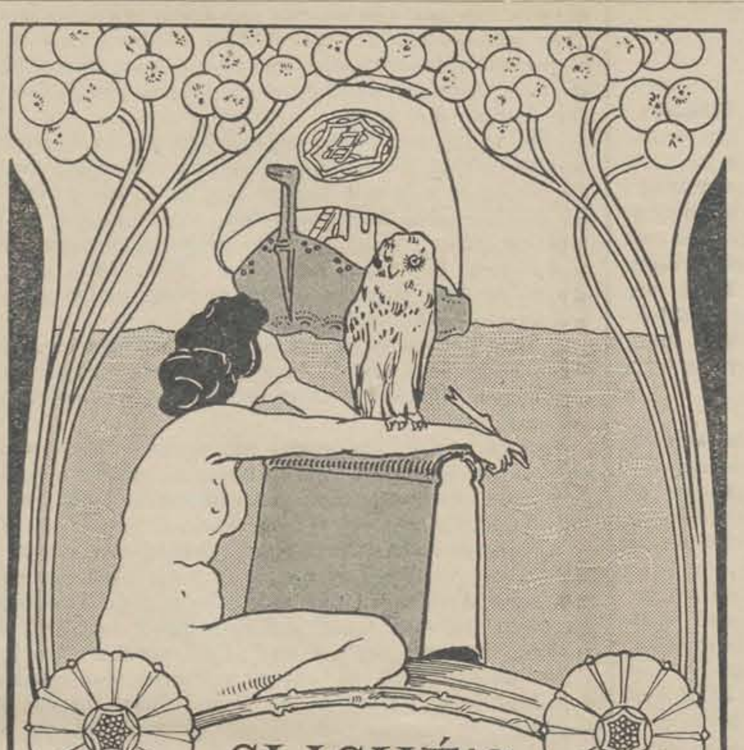
Plaatsing van annonces in **alle bladen der wereld.**

Voor de **INDISCHE BLADEN** vrage men de **bizondere voordeelige voorwaarden**

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL — **ENDERLE en OOSTERVEEN**

HOFSPUI N°97. — **HOFSPUI N°97.**

Photo-Chemigraphische Kunst-Inrichting.

CLICHÉ'S

Frenelli Frères

Atjehstraat 16,

's-Gravenhage.

Photo-Zincographie.

NB. Een advertentie zonder cliché is voor 't publiek een doode letter.

EERSTE

Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het Leven

tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Gevestigd te 's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 11.

Jaarpremiën voor uitkeering van f 100 bij overlijden.

Leeftijd.		Leeftijd.	
20	*f* 1.51	40	*f* 2.82
25	„ 1.71	50	„ 4.23
30	„ 1.90	60	„ 6.74

IN ROBES

Fransche Coupe.

Maison L. Carrière „Gratio".

Reform kleeding naar keuze.

SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Attesten ter inzage.

120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.

Mail- en Hutkoffers.

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK

Passage 53-55-57, Den Haag. Interc. Telef. 589.

Noordblaak 93, Rotterdam.

Voor HH. Indische Officieren voorradig het nieuw model

MOBILISATIE-KOFFER.

GROOTSTE SORTEERING.

Soliedst en goedkoopst adres voor

KOFFERS, TASSCHEN en LEDERWAREN.

City- en Gladstone-Bags.

Gramophones

en alle toebehooren.

Agentschap van de

„Gramophone Typewriter Ld.".

Gramophones van af f 38.—.

„Monarch Gramophones met Concert Soundbox"

is het beste wat op dit gebied bestaat.

Groote keuze in RECORDS (muziekplaten).

klein formaat à f 1 50 per stuk.

„CONCERT RECORDS",

groot formaat f 3.— per stuk.

Natuur getrouwe wedergave van de menschelijke stem, zonder eenig neusgeluid.

Prinsestraat 29, Den Haag.

Naar 't oordeel van erkende autoriteiten in Binnen- en Buitenland, Musici en Technici, is de

Siegel-Pianino.

door haar nieuwe Constructie **het** instrument voor de **Tropische landen.**

Hoofdagentschap voor Nederland, Ned. Indië en België:

de **Eerste Ned. Maatschij t. Fabr. en Invoer v. Muziek-Instr. v/h D. ANSINGH & Co., Zwolle.**

Agenten gevraagd

Tentoonstelling

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,

tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP IV.

Indisch Vlechtwerk, Weefselversiering en Kaartweefsel.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 4½ n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden:

DONDERDAGS **50** cents.

ZONDAGS **10** „ (van 12—4½ ure).

Alle andere dagen **25** „

De uitgebreide CATALOGUS kost **f 0.25**, en is behalve aan het lokaal ook verkrijgbaar aan het bureau **Heerengracht 4** en bij de Uitgevers van het K. W. **Haagpoort 4.**

„NAVIRE".

Acetyleen Gaslicht-industrie,

ATJEHSTRAAT 16.

Voor huis-, tuin- en nachtlampen

zijn wij speciaal ingericht.

Geheel reuk- en gevaarloos.

Vraag onze prijscourant.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Goud, Zilver en Diamanten.

S. SPIJER,

7 Schoolstraat over de Vischbanken, **Den Haag.**

Atelier voor reparatiën en het zetten van Diamanten.

WALTHAM en INTERNATIONAAL WATSCH HORLOGES.

De Wekker.

Afdeeling Reformkleeding

Zeestraat 29, den Haag.

Zendt franco Modellen, Stalen en Geïllustreerde Prijscouranten.

De poreuse stoffen zijn bijzonder aan te bevelen voor Oost- en West-Indië.

REFORM-CORSETTEN f 4.50 en f 6.50.

BUSTE-HOUDERS van af f 2.50 en hooger.

A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat No. 18a, Den Haag.

Levert de beste:

NAAIMACHINES à contant en op afbetaling.

De meest nieuwe soorten steeds voorhanden.

Op alle machines kan geborduurd worden.

Onderricht gratis.

Drie jaar schriftelijke garantie.

Machines worden ook op zicht gezonden.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 25 September 1902.

Onze correspondent vroeg ons, om deze zaak eens voor onze lezers uiteen te zetten. Hij meende — en zeer terecht — dat het hier ging om een voor indische ouders groot belang.

Wij willen hieraan gaarne voldoen, te meer omdat deze kwestie reeds lang het bestuur van onze Vereeniging heeft beziggehouden. Reeds meer dan twee jaar geleden toch bereikte ons de eerste klacht over het aanslaan in de bedrijfsbelasting van minderjarigen, die hier te lande hunne opvoeding genoten, terwijl hunne ouders in de koloniërs vertoefden. Reeds aanstonds scheen het ons toe, dat deze aanslag onbillijk was, zonder dat wij evenwel nog begonnen met de juridieke juistheid ervan in twijfel te trekken. Onbillijk was die aanslag zeker, in 't oog loopend zeker. Want het is toch duidelijk, dat waar in Indië, evenmin als hier, de aanslag in de directe belastingen wordt verminderd met het oog op hetgeen van het inkomen moet worden afgezonderd voor de opvoeding van kinderen, de ouders, die kinderen hier te lande deden opvoeden, over de sommen, die zij daaraan moesten besteden, *tweemaal* belasting hadden te betalen. Onbillijk ook, omdat de ouders in Indië, doordien hun de gelegenheid om hunne kinderen voor de opvoeding bij zich te houden (wat zij toch zeker liever doen, dan voor jaren afscheid van hen te nemen) niet geschonken wordt, zelfs voor een deel ontnomen werd, wel verplicht zijn om hunne kinderen naar Holland te zenden, willen zij hen tot ontwikkelde mannen en vrouwen opgroeien. Onbillijk niet minder, omdat daardoor dubbel getroffen worden zij, die door hun kinderen een hollandsche opvoeding te geven, practisch het meest medewerken om den band tusschen Moederland en Koloniën trachten te houden.

Op grond van deze en nog andere overwegingen besloot het hoofdbestuur van „Oost en West" zich bij verzoekschrift te wenden tot den minister van Financiën en met uiteenzetting van de motieven aan te dringen op een regeling, die deze onbillijkheden zou voorkomen.

Het hoofdbestuur kreeg evenwel een groote nul op zijn rekest. De toenmalige minister van Financiën, Mr. N. G. Pierson, vergenoegde zich met op te merken, dat de wet op de bedrijfsbelasting aan 's rijks ambtenaren geen andere keus gaf dan de gewraakte aanslagen te doen. Het billijkheidsmotief, aan het ministerie van Financiën nimmer zeer op prijs gesteld, werd de moeite van eene weerlegging niet waardig geacht. Minister Pierson's interpretatie van de wet, waarvan hij zelf de veelgesmade vader was, meenden wij daarbij wel voor eene authentieke te mogen aannemen; zeker gevoelden wij ons niet gerechtigd de betrokken personen te raden, over de vraag te procedeeren, en zich als een laboratorium-kikvorsch voor het algemeen belang te laten doodbloeden.

Het bleef dus bij dit rekest. En het belasten van de minderjarigen werd allengs regel. Wij waanden reeds, dat de vraag voorgoed was beslist, toen wij tot onze verrassing hoorden, dat iemand den moed had gevonden, om over de rechtmatigheid van een dergelijken aanslag met den Staat der Nederlanden een rechtsstrijd te beginnen, en, waarlijk, in eerste instantie gelijk had gekregen. Wij hebben ons toen direct op de hoogte gesteld en zijn thans, na het ontvangen van een afschrift van het bewuste vonnis, in staat aan onze lezer mede te deelen, hoe de vraag zoo is beslist geworden.

Art. 2 § 1 van de wet op de Bedrijfsbelasting bepaalt: Zij, die binnen het Rijk wonen of zich in den loop van het belangjaar binnen het Rijk vestigen, zijn belastingplichtig naar de som hunner jaarlijksche inkomsten voor zoover bestaande:

a. uit winsten en belooningen;

b. uit wachtgelden en pensioenen, lijfrenten en andere verschuldigde periodieke uitkeeringen, niet bedoeld in art. 330 der wet van 27 September 1892 (Stb. no. 223), verschuldigde verstrekkingen van levensonderhoud, huisvesting en andere zaken, en verschuldigde of onverschuldigde toelagens van buitenslands gevestigden, niet belastingplichtig ingevolge artikel 1*d*.

Twee opmerkingen ter voorkoming van verwarring.

1°. Het geld, waarvoor de aanslag geschiedde, was — dit begrijpt iedereen — geen winst, geen belooning, wachtgeld, pensioen, lijfrente of andere verschuldigde uitkeering, niet bedoeld in art. 3, 30 der wet van 27 September 1892 (Stb. n°. 223).

2°. Het kon zijn:

a. óf een verschuldigde verstrekking van levensonderhoud, huisvesting en andere zaken,

b. óf een verschuldigde of onverschuldige toelage van buitenslands gevestigden niet belastingplichtig, ingevolge art. 1d. (N.B. De fiscus beschouwt de koloniën als *Buitenland* — gelijk gekregen bij arrest van den Hoogen Raad van 3 Juni 1898 — en onze Indische vaders en moeders zijn daar vertoevend *niet belastingplichtig* (voor de bedrijfsbelasting natuurlijk) *ingevolge art. 1d.*

Houde men dit goed in 't oog.

De Fiscus nu trachtte de aanslag te rechtvaardigen, *niet* met beroep op het feit, dat men hier te doen had met *a* (verschuldigde verstrekking van levensonderhoud, huisvesting en andere zaken), maar steunde zich op b. (verschuldigde of onverschuldigde toelage van buitenslandsgevestigden etc.)

Nu besliste de Rechtbank te Amsterdam:

„Overwegende, dat tusschen partijen vaststaat, dat „de belasting wordt gevorderd ter zake van vertrekte „*toelage of toelagen*, zoodat nu opposant *de vertegen„woordiger van de aangeslagen minderjarige*) het ver„strekken dier toelagen heeft ontkend, te onderzoeken „valt of — zooals de geopposeerde (de Fiscus) wil — „als toelagen is te beschouwen, het door opposant wel „erkend betalen van het onderhoud door den buitens„lands gevestigden vader, niet belastingplichtig in ge„volge art. 1d;

„Overwegende dienaangaande, dat de wet op de „bedrijfsbelasting in artikel 2 § 1b bepalende de be„lastingplichtigheid wegens *verschuldigde verstrekkin„gen* van levensonderhoud, huisvesting en andere zaken, „en *verschuldigde of onverschuldigde toelagen*, klaar„blijkelijk onderscheid maakt tusschen deze verschil„lende soorten van inkomsten, in voorzooverre althans „dat zij onder verschuldigde verstrekkingen van levens„onderhoud iets anders verstaat dan onder toelage;

„Overwegende, dat dan ook naar het gewone spraak„gebruik het levensonderhoud door den vader ten „behoeve van zijn minderjarig kind, krachtens wet„telijke verplichting, verstrekt, niet kan worden ge„noemd eene toelage, dat is: een bedrag, dat aan „haar, of ten behoeve van haar (*de minderjarige in „kwestie was 'n meisje*) aan een ander wordt gegeven;

„Overwegende, dat hieruit volgt, dat, waar de „opposant het verstrekken der toelage ter zake waar„van, volgens partijen, de belasting wordt gevorderd, „heeft ontkend en de geopposeerde dat verstrekken „van toelage niet heeft bewezen en ook niet heeft „aangeboden te bewijzen, het verzet tegen het bedoelde „dwangbevel reeds op dien grond terecht is gedaan „etc."

Zij zien dus, de Rechtbank maakt uit: wat de ouders in Indië voor de opvoeding etc. van hun kinderen hier betalen is *niet* een *toelage* aan die kinderen.

Mag men nu zeggen: dus we zijn thans af van het betalen dier onbillijke belasting? neen, men zegge dat niet te vlug

Vooreerst toch heeft de Fiscus het bij 't Amsterdamsche vonnis niet laten zitten, maar heeft daartegen bij den Hoogen Raad cassatie aangeteekend. Eerst wanneer de Hooge Raad het vonnis van de Amsterdamsche rechtbank heeft bevestigd, kan men zeggen, dat de Staat zich bij de opvatting van het woord: *toelage*, zooals die door de rechtbank is geschied, zal neerleggen.

Het komt ons voor, dat er veel kans bestaat, dat de Hooge Raad van een andere meening zal zijn, dan de aanstaande rechters. In de eerste plaats herinneren wij er aan, dat Minister Pierson, die de wet maakte en dus wel 't beste kent en de geest kan begrijpen, steeds van oordeel is geweest, dat het woord *toelage* zoo uitgebreid mogelijk moest worden opgevat. Ook pleit voor zulk een ruime opvatting, dat, volgens art. 3 van de wet, Nederlandsche ouders de kosten van opvoeding *niet* van het belastbaar bedrag mogen aftrekken, zoodat dus het systeem der wet niet zou meebrengen voor ouders, op wie de wet niet toepasselijk is, meer égards te hebben. Eindelijk doet het zeer zwakke argumenteeren van het vonnis van Amsterdam, dat eenvoudig bij het „gewone," spraakgebruik te rade ging, ons vreezen, dat het voor een goed toegesplits juridische betoog lichtelijk zal kunnen bezwijken. Zoo zou men bijv. te recht kunnen vragen, welk groot onderscheid zelfs het gewone „spraakgebruik ziet tusschen *verschuldigde* toelagen, die de wet toch uitdrukkelijk noemt) en hetgeen een vader verplicht is voor zijn in het buitenland wonende kinderen te hunner opvoeding uit te leggen.

Intusschen het zal ons te liever zijn, wanneer wij mochten blijken in deze een te somber inzicht te hebben gehad.

Maar zelfs wanneer het vonnis wordt bevestigd, zal de fiscus misschien toch doorgaan met het heffen der belasting en zich gaarne beroepen op hetgeen wij boven hebben aangeduid onder *a*, nl., dat de heffing zou geschieden van: verschuldigde verstrekkingen van levensonderhoud, huisvesting, en andere zaken.

In hoeverre de fiscus daarin gelijk zou hebben, werd, zooals wij zagen, door de eigenaardige figuur van het proces, door de Amsterdamsche rechtbank in het geheel niet onderzocht. Doch wij zouden meenen, dat wanneer de fiscus de rechtmatigheid van den aanslag op deze bepaling had doen steunen, het vonnis toch niet in anderen zin zou hebben geluid.

In het geheele systeem van ons Burgelijk Recht toch, *wordt nimmer hetgeen voor opvoeding etc. van minderjarigen door de ouders wordt betaald, beschouwd als een inkomst van die minderjarigen.* Door de betalingen te verrichten, betaalt de vader zijn eigen schulden, zoodat dan ook in art. 373 wordt bepaald, dat wanneer de vader niet het vruchtgenot heeft van de goederen der minderjarigen, de katonrechter de bevoegheid heeft, om *uit* de inkomsten der kinderen *aan de ouders* een uitkeering toe te leggen, ten einde, gedurende hunne minderjarigheid, tot *bevordering hunner opvoeding* te worden besteed. Welke bepaling de geheele juridische figuur wel 't scherpst teekent.

Ook bij de berekening van het recht van successie van den boedel eens minderjarigen mogen de opvoedingskosten niet worden in mindering gebracht door de ouders, omdat die kosten met den boedel van het kind niets te maken hebben gehad en daarin nieuwe zijn gevloeid.

En eindelijk ook de wet op de bedrijfsbelasting geeft door de bepaling, dat opvoedingskosten niet in mindering van de inkomsten der ouders mogen worden gebracht, ten duidelijkste aan, dat zij bij art. 2 § 1, niet het oog had op verstrekkingen van levensonderhoud aan minderjarige kinderen voor hunne ouders. Dit is trouwens ook door minister Pierson in zijn boek over de bedrijfsbelasting volmondig erkend.

Men ziet dus, dat voor ons de aanstaande beslissing van den Hoogen Raad in deze kwestie het belangrijkste moment zal zijn. Wij zullen niet nalaten onzen lezers die beslissing onmiddelijk na het uitspreken van het arrest mee te deelen. Intusschen meenen wij aan het verlangen om deze zaak in ruimer kring bekend te maken, te hebben voldaan. Mochten wij, onwillekeurig, hier of daar niet volkomen duidelijk zijn geweest, men kent het adres der redactie, en wij zijn tot alle opehelderingen bereid.

INGEZONDEN.

Opmerkingen naar aanleiding van het Koloniaal Verslag 1902.

Bij nalezing van het Koloniaal Verslag (Mededeelingen van Staatkundigen en Algemeenen Aard) valt het op, hoe groot de onveiligheid is op Java. Niet alleen vonden bijna overal ketjoe- en rampokpartijen nog in groot aantal plaats, maar ook de veediefstallen bleven *zeer talrijk* (bldz. 6). Hoe kan nu in een land, waar zulke toestanden heerschen, de welvaart toenemen? Welke Javasche landbouwer zal neiging hebben tot sparen of tot arbeidzaamheid om door vlijt meerderen welstand deelachtig te worden, wanneer ieder, die een span ploegvee of eenige preciosa bezit, voortdurend bedreigd wordt, zijn met moeite verworven eigendom door berooving te verliezen?

Hulde brengend aan de Regeering voor de openhartigheid, waarmede zij de toestand bloot legt, moet de vraag gesteld: wanneer zal den Javaan eindelijk eens in voldoende mate veiligheid van have en goed verzekerd worden?

Duidt het niet op *wan*toestand, dat in de afdeeling Groot-Atjeh de veiligheid van personen en goederen niets te wenschen overliet (bldz. 27), terwijl in de residentie Madioen, op het reeds lang aan het Hollandsch gezag onderworpen Java, 26 ketjoepartijen voorkwamen (bldz. 6)?

In het overige gedeelte van Atjeh en onderhoorigheden is de toestand niet zoo rooskleurig, vooral blijkt, dat in vele streken de bevolking nog heult met vijandige benden. Daarvoor wordt die bevolking dan gestraft, maar als onze troepen weder weggetrokken zijn, vangt het steunen van vijandelijk elementen opnieuw aan. Nu is het niet aan te nemen, dat die bevolking er genoegen in schept, voortdurend gestraft te worden en evenmin heeft ze veel reden om die rooverbenden, welke haar brandschatten en tyraniseeren, behulpzaam te zijn, zoodat de veronderstelling voor de hand ligt, dat die lieden, geplaatst tusschen goed gewapende benden avonturiers, welke de middelen bezitten zich te doen gehoorzamen en een Gouvernement, dat met straf dreigt, *doch in gebreke blijft voldoende bescherming te verleenen*, in die alles behalve aangename positie, van beide kwade kansen de minst schadelijke kiezen. Overal dus, waar het Gouvernement met kracht tegen de benden optreedt, zal de bevolking goedgezind zijn, daarentegen overal, waar onze troepen zelden komen en de benden den baas kunnen spelen, zullen de kampongs heulen met den vijand.

Dat dit in werkelijkheid zoo geschiedt, valt uit een nadere lezing van het Verslag op te maken en dat het bestuur van dezelfde meening is, ziet men uit de volgende zinsnede (bldz. 14):

„Eerst wanneer het bestuur er in geslaagd zal zijn „overal, waar die benden in de bosschen en bergen „van het binnenland huizen, en ook naar de diepere „binnenlanden, waar de bevolking ons nog door opruiïng „vijandig gezind is, goede karrewegen tot aan de grens „van die streken gereed te hebben, zal voor goed een „eind worden gemaakt aan het bestaan dier roover„benden en aan het verzet. . . . . . !!"

Uit verdere mededeeling blijkt echter, dat die wegen eerst in een ver verwijderde toekomst gereed kunnen zijn, dus m. a. w. dat ook op den gewenschten toestand van orde en rust nog geen kans bestaat, indien deze van diens wegenaanleg afhankelijk blijft.

Er schijnt evenwel nog een andere oorzaak te zijn, waarom het bestuur niet krachtig genoeg tegen de benden kan optreden. Op verschillende plaatsen in het Verslag wordt namelijk vermeld, dat onze troepen, voordat zij in zeker gedeelte hun taak voleindigd hadden, d. i. voordat zij daar gemist konden worden, reeds moesten worden teruggetrokken, omdat zij elders van noode waren. Aldus door gebrek aan troepen moet een gedeelte van de bevolking overgelaten worden aan den willekeur van vijandelijke benden, grootendeels bestaande uit roovers en bandieten (o. a. gedroste dwangarbeiders), maar als die bevolking uit vrees voor erger zich onderwerpt aan den wil van die bendehoofden, dan komt het bestuur daarvoor later straf opleggen.

Zou daarom niet, behalve door uitbreiding van het wegennet ook door vermeerdering van troepen het einde van dien reeds zoovele jaren durenden oorlog verhaast kunnen worden?

Wanneer meer troepen beschikbaar zijn, zal de bevolking beter beschermt kunnen worden en zullen de benden eerder uitgeroeid zijn.

Dat het bestuur op Atjeh huiverig is om meer troepen aan te vragen, waar daaruit allicht door enkelen munt geslagen zou worden om te betoogen, dat het op Atjeh alweder misloopt, is te begrijpen, maar het belang van Indië vordert dringend, dat Atjeh zoo spoedig mogelijk ophoudt de financiën en het leger uit te putten en wanneer dit slechts te bereiken is door een tijdelijke versterking van troepenmacht, dan mag daarmede niet langer gedraald worden.

Amsterdam, 22 Sept. 1902. P. C. C. HANSEN Jr.

Het doet ons genoegen te zien, dat het op ruimer schaal publiceeren der merkwaardige deelen uit het Koloniaal Verslag, zooals dit thans door het Departement van Koloniën geschiedt, reeds vruchten draagt en wij vestigen er de aandacht op, dat van de „Mededeelingen" door den heer *Hansen* aangehaald nog enkele exemplaren op aanvrage aan ons bureau Heerengracht 4 te 's-Gravenhage verkrijgbaar zijn.

De minder gunstige veiligheidstoestand op Java houdt onzes inziens nauw verband met den economischen toestand. Maatregelen om deze te verbeteren, zullen diefstal en roof eerder doen afnemen, dan strengere politie, die toch ook geld kost.

Wat Atjeh betreft meenen ook wij, dat de Regeering, als zij er niet toe wil overgaan het sultanaat te herstellen, tot vermeerdering van het getal troepen zal moeten overgaan. Wij kunnen toch niet eeuwigdurend met dien Atjeh-oorlog blijven voortsukkelen. Lezenswaardige artikelen hierover werden onlangs in het Haagsche Vaderland geschreven door twee oud-hoofdofficieren van het O. I. leger, den heer *Kessler* uit Breda en *Brutus* (l'homme sourd), die beiden door hunne geschriften aan de oud-Indiërs niet onbekend zijn.

Het stuk van den heer K. staat in Het Vaderland van 15 September, dat van B. in een nummer van enkele dagen later. R. C.

Martinique.

Wij hebben er in der tijd op gewezen, toen men voor *Martinique* overal inzamelingen hield, omdat dit eiland door een vulcanische uitbarsting was getroffen, dat wij vreesden, dat het bijeengebrachte geld in zoo ruime mate niet noodig zou zijn en dat het beter voor onze lijdende Javanen zou zijn besteed.

Wij vinden die vrees bewaarheid in het volgende verhaal, dat het dagblad *Le Petit Havre* doet van hetgeen zijn redacteur vernam van een der passagiers van het pas uit *Martinique* aangekomen stoomschip *Canada*:

„Het is werkelijk zeer droevig, dat tengevolge „van den ruimen onderstand, dien zij kregen, de in„landers, die vroeger gewoon waren eenvoudig te „leven, nu een overdadige welvaart genieten; zij „krijgen, zonder dat zij er iets voor behoeven te „betalen of te doen, niet alleen voeding en huisvesting, „maar ook kleeding, zeep en tabak. Zij zijn op die „manier aan het niets doen gewoon geraakt en wanneer „men hun vraagt, wat hunne betrekking is, dan ant„woorden zij geregeld: *sinistré* (ramplijder.)

„Zij beschouwen dit als een practisch middel om de „sympathie der vreemdelingen te verwerven en te „leven zonder te werken.

„Verschillende feiten bevestigen het bovenstaande. „Wij zullen er een paar typische van meedeelen:

„In de eerste dagen van Augustus, toen de *Canada*, „van *Havre* komende en voor *Colon* (op de landengte „van *Panama*) bestemd, *Fort de France* de hoofdplaats „van *Martinique* aandeed, moest een handelaar uit die „plaats ongeveer twintig ton verschillende koopwaar „op een zeilschip doen laden, maar men kon geen „werkvolk krijgen om die goederen te doen vervoeren „en ze aan boord te brengen, hoeveel transportloon „men ook aanbood. Men ging zelfs tot 5 franken „per uur, maar te vergeefs.

„Een Amerikaansch schip, dat allerlei soort van „levensmiddelen kwam aanbrengen, hoofdzakelijk ge„zouten vleeschspijzen, kon niemand vinden voor het „lossen. De kapitein heeft *Fort de France* moeten ver„laten, om zijn lading ergens anders te brengen. De „Inlanders vroegen ondenkbaar hooge prijzen en stelden „daarbij nog onaanneembare voorwaarden".

Nu is het best mogelijk, dat dit verhaal een weinig overdreven is, maar toch vinden wij in *La Dépêche Coloniale* van 16 September een mededeeling, die er geheel bij aansluit.

In het laatst aangebrachte *Journal Officiel* (de Officieele Courant) van *Martinique* komt namelijk het volgende besluit voor van den Gouverneur van het eiland:

„*Artikel I.* Het dagelijksch ration levensmiddelen van iederen volwassen *sinistré*, man of vrouw is vastgesteld op:

Brood 300 grammen
of rijst 300 grammen met 10 gram zout
gezouten vleesch 300 grammen
of 200 gram kabeljauw met 6 centiliters olie.

Bovenstaande hoeveelheden worden een derde minder voor kinderen beneden de zestien jaren, twee derden voor de kinderen van nog geen zes jaar.

Alle andere levensmiddelen, in de magazijnen aanwezig en niet behoorende tot de dagelijksche verstrekking, zullen alleen worden toegekend op een verstrekkingsbewijs, geteekend door den Voorzitter der Commissie van onderstand of zijn administratief vervanger.

Artikel II. Verstrekkingen kunnen plaats hebben direct aan de *sinistrés*, dan wel aan derden, die belast zijn met het uitdeelen van levensmiddelen . . . .

Artikel III. Iedere *sinistré*, die de aan hem verstrekte levensmiddelen verkocht heeft of die er een gebruik van zou hebben gemaakt, dat bewijst, dat hij ze niet noodig heeft, zal geschrapt worden van de uitdeelingslijsten.

Artikel IV. Eveneens zullen van die lijsten worden geschrapt bedeelden, die geschikt bevonden zijn om te werken en eenigen arbeid hen aangeboden zullen hebben geweigerd, dan wel dien arbeid, na hem te hebben aangenomen, zonder goede reden weder zullen hebben nagelaten.

Artikel V. Dit besluit zal in het officieele blad worden bekend gemaakt en ter plaatste waar, dit noodig is, worden geboekt om te kunnen ingaan op 1 September 1902.

Fort de France, den 29 Augustus 1902.

Die bepalingen zijn, naar het ons voorkomt door de overmaat van 't weldoen noodig geworden.

Uit hetgeen thans eenige inwoners van Semarang gaan ondernemen en waarin zij aanvankelijk nog al hulp ondervonden, maar zeker nog véél steun ook van de particuliere weldadigheid behoeven, bewijst genoeg, dat wij op Java van de kans op overmaat nog zéér ver zijn verwijderd.

Varia.

Postzegelverzamelaars maken wij er op attent, dat de firma John Pryce & Co. te *Batavia* op 7 November van dit jaar voor rekening van den Lande een groote hoeveelheid ongebruikte postzegels en briefkaarten van verschillende waarden zullen verkoopen. Nog voorzien van de beeltenis van wijlen Koning Willem III, werden deze frankeerzegels en briefkaarten op 1 Januari 1901 buiten omloop gebracht.

* * *

Japan tracht z'n invloedssfeer hoe langer hoe meer uit te breiden. Volgens de *Ost-Aziat Lloyd* zullen nu eenige Japansche zee-officieren in Siameeschen zeedienst treden tot hervorming der Siameesche Marine. De Koning van *Siam* moet het plan hebben, dien geheel naar Japansche leest te schoeien.

„Zoo ziet men gaandeweg", — aldus *de Locomotief* — de volken van Mongoolschen of daaraan verwanten stam zich aansluiten, tot niet gering gevaar voor de westersche beschaving en machtstelling".

Volkomen juist, maar .... **aan wien de schuld?** De Mongolen hebben zich waarlijk niet aan Europa opgedrongen! En wat die zichzelf zoo hemelhoog prijzende „Westersche beschaving" betreft, na de in haar naam in Zuid-Afrika, China en op de Filippijnen bedreven gruwelen, hebben wij alle recht verbeurd, er trotsch op te zijn.

* * *

In ons Weekblad namen wij indertijd (als feuilleton) over een hoofdartikel van den heer *G, Stoll*, voorkomende in *de Locomotief* van 14 Mei en getiteld „*de Desavrouw*".— De heer *Stoll* heeft nog al pleizier van zijn werk gehad, want de *Javabode* en de *Semarangcourant* namen het op 8 en 9 Augustus j l. wêer uit ons blad over, misschien wel op een dwaalspoor gebracht, doordat onze zetter bij vergissing de letter „*o*" uit „*Stoll*" had weggelaten.

Naar aanleiding hiervan merkt *de Locomotief* op, dat een zeereisje, naar men weet, voor sommige handelsartikelen verbeterend werkt; dat zulks echter op lange na niet zeker is ten aanzien van letterkundige producten, die door zoo'n reisje er in den regel niet verscher op worden.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Vereeniging „Moederland en Koloniën". 3e jaar: 1902—1903 No. 1.

Nader schrijven van het Bestuur der Vereeniging van den Min. van Koloniën d.d. 26 Aug. 1902 in zake den verkoop van het Banka-tin in Nederland. Bijlagen: *a.* Nota van Jhr. J. P. J. van der Does de Bije. Id. van den heer A. M. Schlüter met 4 bijlagen. *c.* Memorie van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Batavia met eene bekendmaking.

Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde. 1902, afl. 3.

Dr. A. W. Nieuwenhuis. Een schets van de bevolking in Centraal-Borneo.

Vragen van den Dag. 1902, afl. 9.

T. J. Bezemer: Iets over en uit de Javaansche litteratuur (slot).

De Indische Mercuur. 25e jaarg. (1902). No. 38.

De aaltjesziekte der koffieboomen op Martinique en Guadeloupe. — Kinkéliba. — Java-China-Japan Lijn. — Liberiakoffie in Midden-Java. — Iets over het onderzoek van Cacao. — Uitvoer van Java. — Bericht omtrent de Gouvernements Kina. — Onderneming over het tweede kwartaal 1902. — Uit Consulaire Verslagen: — Verslagen: Ned.-Ind. Mijnbouw-Maatschappij, Naaml. Venn. De Deli Courant. Enz. — Nieuwe Maatschappijen. — Mijnbouwkundig onderzoek. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	26 Sept.	10 Oct.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	3 Oct.	17 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	7 "	21 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	30 Sept.	14 "	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	4 Oct.	18 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	26 Sept.	10 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	29 "	13 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Oct.	8 Nov.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	30 Sept.	14 Oct.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	30 "	14 "	11,30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek
Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4**, zijn van **10–12** en van **2–4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.	Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.	Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
Een bekwame linnennaaister.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.	Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.	Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.	Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.
Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.	Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.
Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.	Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
Eene Dame voor pianoles.	Een Dame voor administratieve betrekking.
Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek, met diploma machinistenschool, voor admin. betrekking.	Twee jonge Meisjes en een jonge Weduwe om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.